

## Samouczek gramatyczny piątoklasisty

### Dopełnienie i okolicznik – części zdania określające orzeczenie

**Dopełnienie** – część zdania, która dopełnia treść orzeczenia.

Odpowiada na wszystkie pytania przypadków oprócz mianownika i wołacza.

W roli dopełnienia mogą wystąpić: rzeczowniki, wyrażenia przyimkowe, przymiotniki, liczebniki i jeszcze inne części mowy, które poznasz w klasie szóstej i siódmej.

### Przykłady

Nie widzę róży Małego Księcia.  
Kasia przygląda się koleżance.  
Widzę różę Małego Księcia.  
Marysia poszła do kina z kolegą.  
Ania rozmyśla o książce.  
Ciocia pielęgnuje chorego.  
Trener powitał pierwszego na mecie.

### Analiza przykładów

| Orzeczenie    | Pytanie        | Przypadek  | Dopełnienie | Część mowy występująca w roli dopełnienia      |
|---------------|----------------|------------|-------------|------------------------------------------------|
| nie widzę     | kogo? czego?   | dopełniacz | róży        | reczownik                                      |
| przygląda się | komu? czemu?   | celownik   | koleżance   | reczownik                                      |
| widzę         | kogo? co?      | biernik    | różę        | reczownik                                      |
| poszła        | z kim? z czym? | narzędnik  | z kolegą    | przyimek+reczownik, czyli wyrażenie przyimkowe |
| rozmyśla      | o kim? o czym? | miejsownik | o książce   | przyimek+reczownik, czyli wyrażenie przyimkowe |
| pielęgnuje    | kogo? co?      | biernik    | chorego     | przymiotnik                                    |
| powitał       | kogo? co?      | biernik    | pierwszego  | liczebnik                                      |

**Okolicznik** – część zdania, która określa okoliczności, w jakich przebiega czynność wyrażona orzeczeniem. Okolicznik jest określeniem orzeczenia.

Odpowiada na pytania: jak? gdzie? kiedy? dlaczego? po co? mimo co? pod jakim warunkiem?

**W roli okolicznika występują przede wszystkim przysłówki, rzeczowniki, wyrażenia przyimkowe i jeszcze inne części mowy, które poznasz w klasie szóstej i siódmej.**

### Przykłady

Ania rozwiązała zadanie prawidłowo.  
Kolega poszedł krótszą drogą.  
Wszedł do domu.  
Oddał zadanie wczoraj.  
Zarumienił się ze wstydu.  
Poszedł po zakupy.

### Analiza przykładów

| Orzeczenie | Pytanie   | Okolicznik | Co nazywa? | Część mowy występująca w roli okolicznika      |
|------------|-----------|------------|------------|------------------------------------------------|
| rozwiazała | jak?      | prawidłowo | sposób     | przysłówek                                     |
| poszedł    | którędy?  | drogą      | miejsce    | reczownik                                      |
| wszedł     | gdzie?    | do domu    | miejsce    | przyimek+reczownik, czyli wyrażenie przyimkowe |
| oddał      | kiedy?    | wczoraj    | czas       | przysłówek                                     |
| zarumienił | dlaczego? | ze wstydu  | powód      | przyimek+reczownik, czyli wyrażenie przyimkowe |
| poszedł    | po co?    | po zakupy  | cel        | przyimek+reczownik, czyli wyrażenie przyimkowe |